

Sygn. akt IV U 89/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy/Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

Wydział IV

w składzie:

Przewodniczący SSO Monika Wąsowicz

Protokolant Anna Tomasz

po rozpoznaniu w dniu 7 czerwca 2017 r. w Częstochowie

sprawy A. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania A. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 21 listopada 2016 r. i z dnia 3 stycznia 2017 r. Nr (...)

zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 3 stycznia 2017 r. w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu A. W. prawo do emerytury od dnia 28 listopada 2016 roku.

Sygn. akt IV U 89/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 listopada 2016 roku numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił ubezpieczonemu A. W. przyznania prawa do emerytury.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podniósł, że ubezpieczony nie osiągnął wieku emerytalnego 60 lat, na dzień 1 stycznia 1999 roku nie wykazał wymaganego 25-letniego stażu pracy, ani 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Decyzją z dnia 3 stycznia 2017 roku numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił ubezpieczonemu A. W. przyznania prawa do emerytury.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podniósł, że w związku doliczeniem pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 roku wykazał wymagany 25-letni okres pracy, jednakże nadal nie legitymuje się on 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach.

W odwołaniu wniesionych do Sądu ubezpieczony A. W. zakwestionował powyższe decyzje podnosząc, iż spełnia wszystkie warunki do przyznania mu prawa do emerytury, albowiem ukończył 60 lat, posiada 25-letni staż emerytalny

oraz wykazał 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach. Odnosząc się do stażu jego pracy wskazał, iż od 28 listopada 1972 roku do 17 czerwca 1975 roku pracował w gospodarstwie rolnym rodziców. Z kolei w zakresie pracy w szczególnych warunkach to taką wykonywał w okresie od 1 września 1978 roku do 14 marca 1984 roku w (...) M. na stanowisku kierowcy autobusu. Na potwierdzenie charakteru swojej pracy wniósł o przeprowadzenie dowodu z zeznań wskazanych w sprawie świadków.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołań wywodząc jak w uzasadnieniu zaskarżonych decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

A. W. urodził się (...). Od dnia 21 czerwca 2010 roku ubezpieczony uprawniony jest do pobierania renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Świadczenie przyznano okresowo do 30 kwietnia 2017 roku.

W dniu 15 listopada 2016 roku ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury.

Na dzień 1 stycznia 1999 roku organ rentowy uznał ubezpieczonemu staż emerytalny w wymiarze 23 lat, 3 miesiące i 24 dni okresów składkowych oraz 21 dni okresów nieskładkowych, w tym 14 lat, 8 miesięcy i 26 dni okresów pracy w szczególnych warunkach, tj. od 17 marca 1983 roku do 31 grudnia 1998 roku.

W rozpoznaniu powyższego wniosku wydana została zaskarżona decyzja z dnia 21 listopada 2016 roku.

W dniu 21 grudnia 2016 roku ubezpieczony przedłożył w organie rentowym informacje z Urzędu Miasta i Gminy w S. i ze Starostwa Powiatowego

w Z. dotyczące gospodarstwa rolnego rodziców oraz zeznania świadków potwierdzających jego pracę w tym gospodarstwie.

W oparciu o powyższe dokumenty Zakład ponownie ustalił staż emerytalny ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 1999 roku w wymiarze 23 lat, 3 miesiące i 24 dni okresów składkowych, 21 dni okresów nieskładkowych oraz 2 lat, 6 miesięcy i 18 dni okresów uzupełniających – pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, w tym 14 lat, 8 miesięcy i 26 dni okresów pracy w szczególnych warunkach.

W rozpoznaniu powyższego wniosku wydana została zaskarżona decyzja z dnia 3 stycznia 2017 roku.

W Krajowej Państwowej (...) w M. A. W. zatrudniony był w okresie od 1 września 1978 roku do 14 marca 1984 roku na stanowiskach:

- mechanika napraw pojazdów samochodowych w okresie od 1 września 1978 roku do 31 stycznia 1979 roku;
- uczestnika skróconego kursu kierowców w okresie od 1 lutego 1979 roku do 4 lipca 1979 roku oraz
- kierowcy autobusu – konduktora w okresie od 5 lipca 1979 roku do 14 marca 1984 roku.

Ubezpieczony jako kierowca stale i w pełnym wymiarze czasu jeździł autobusami o liczbie miejsc siedzących powyższej 15. Głównie obsługiwał on samochody marki J. i A., przewożąc pasażerów na różnych trasach na terenie (...). Dodatkowo jako konduktor zajmował się sprzedażą biletów autobusowych, jednakże czynności te wykonywane były wyłącznie na przystankach autobusowych, bezpośrednio w autobusie.

(vide: akta rentowe, akta osobowe ubezpieczonego z Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M., zeznania świadków A. J. k. 25v., A. S. k. 25v. oraz wyjaśnienia ubezpieczonego słuchanego w charakterze strony k. 25v.-26)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 887 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia

w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2).

Od dnia 1 stycznia 2013 roku wykreślony został obowiązek rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Jak stanowi art. 27 powyższej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 roku przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn;
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

W myśl zaś art. 32 ust. 1 powołanej wyżej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 roku, będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach

o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (art. 32 ust. 2). Wiek emerytalny, o którym mowa wyżej, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wykonującym pracę w warunkach szczególnych przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych z uwzględnieniem art. 32 ust. 4a (art. 32 ust. 4). Art. 32 ust. 4a utracił moc z dniem 24 czerwca 2004 roku na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 roku (Dz. U. Nr 144, poz. 1530), z powodu niezgodności z art. 2 i 32 Konstytucji RP. Co należy rozumieć przez przepisy dotychczasowe zostało wyjaśnione w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 roku III ZP 30/01 (OSNP 2002/10, poz. 243). Według Sądu Najwyższego przez „przepisy dotychczasowe” należy rozumieć niektóre normy rozporządzenia, jednakże nie całość przepisów rozporządzenia Rady Ministrów

z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Zgodnie z §1 ust. 1 wyżej wskazanego aktu prawnego rozporządzenie stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, zwanych dalej "wykazami". Właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalali w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych

warunkach, wymienione w wykazach A i B (§ 1 ust. 2). Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy te, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 wyżej powołanego rozporządzenia).

Przepisy § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia, zgodnie z powołanym wyżej orzeczeniem Sądu Najwyższego nie należą do „przepisów dotychczasowych”, bowiem nie normują materii wskazanej w art. 32 ust. 4 powołanej ustawy, czyli nie określają ani wieku emerytalnego, ani rodzajów i stanowisk pracy, ani warunków przechodzenia na emeryturę. Stanowisko Sądu Najwyższego znalazło również potwierdzenie w uzasadnieniu powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 roku.

Za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia (§3 rozporządzenia). Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1)osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach (§4 powołanego wyżej rozporządzenia).

W niniejszej sprawie ostatecznie bezspornym okazało się, iż na dzień 1 stycznia 1999 roku ubezpieczony wykazał wymagany 25-letni staż emerytalny.

W związku bowiem z doliczeniem, decyzją z dnia 3 stycznia 2017 roku, do brakującego stażu emerytalnego okresu pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym rodziców, spornym pozostało jedynie ustalenie, czy A. W. przepracował na ten dzień 15 lat w warunkach szczególnych.

Ubezpieczony w celu wykazania brakującego okresu pracy w szczególnych warunkach przedłożył świadectwo pracy z Krajowej Państwowej (...) w M., zgodnie z którym w okresie od 5 lipca 1979 roku do 14 marca 1984 roku wykonywał pracę kierowcy autobusu.

Organ rentowy odmówił uznania powyższego okresu, z uwagi na brak świadectwa pracy w szczególnych warunkach.

Okresy pracy w warunkach szczególnych wskazane w powołanym wyżej rozporządzeniu w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach mogą być wykazywane przez zainteresowanego, przed Sądem wszelkimi środkami dowodowymi, a przewidzianymi przez kodeks postępowania cywilnego, a w szczególności dokumentami z osobowych akt pracowniczych, zeznaniami świadków, przesłuchaniem stron. Przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków przed organem rentowym nie jest dopuszczalne (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1985 roku - III UZP 5/85 LEX nr 14635, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 roku - III UZP48/84LEX nr 14630 uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 roku - III UZP 6/84 LEX nr 14625).

W obecnym stanie prawnym zarządzenia resortowe zawierające uściślenia dokonane w innym okresie przez właściwych ministrów, polegające na ustaleniu wykazów stanowisk, powołane w świadectwach wykonywania prac w warunkach szczególnych zakwestionowanych przez organ rentowy nie mają wartości normatywnych, lecz jedynie informacyjną. „W państwie prawnym nie jest dopuszczalne zamieszczanie w rozporządzeniu jako akcie wykonawczym upoważnienia do podejmowania określonych działań przez inny podmiot

i wyposażanie go w kompetencje wykonawcze. W świetle Konstytucji z 1997 roku rozporządzenie jako akt wykonawczy oparty na ustawie nie może zawierać subdelegacji. W konsekwencji, przedmiotem wykładni są wyłącznie przepisy ustawy

i wydane na jej podstawie akty wykonawcze [...]. W rezultacie zatem o spełnieniu przesłanki "praca w szczególnych warunkach" przesądza wykonywanie pracy wymienionej w załącznikach "A" i "B" do rozporządzenia z 7.II.1983 r., które stanowią integralną część rozporządzenia jako aktu wykonawczego, niezależnie od tego, w jakim zakładzie praca taka była (lub jest) wykonywana." (por. glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 1999 III RN 25/99 T. Bińczyckiej-Majewskiej OSP 2002/4/48 t. 2).

Zdaniem Sądu ubezpieczony wykazał, iż pracował w warunkach szczególnych przez wymagany okres 15 lat.

Na wstępie wskazać należy, iż organ rentowy co prawda uznał odwołującemu 14 lat, 8 miesięcy i 26 dni okresów pracy w szczególnych warunkach

z tytułu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) Spółce Akcyjnej w Z.. W ocenie Sądu jednak okresy te winny zostać uwzględnione bez wyłączenia okresów zasiłków chorobowych. Odwołać się w tym miejscu należy do poglądu Sądu Najwyższego, który podziela również Sąd orzekający w niniejszej sprawie, iż wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 roku określonego w art. 184 ustawy z 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 roku, czyli z pominięciem okresów zasiłków chorobowych. Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu tego wyroku sytuacja osób wymienionych w art. 184 ustawy, opisywana jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz może także zyskiwać wzmocnienie w prawie. Funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy emerytalno-rentowej wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach przed dniem 1 stycznia 1999 roku. W przepisie tym ustawodawca utrwalił sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego

i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym. Przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa nie mogła wygasnąć wskutek nowej regulacji ustalania stażu pracy w szczególnych warunkach (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 roku, sygn. II UK 313/09 LEX nr 604213; wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 13 lipca 2011 roku, sygn. I UK 12/11 LEX nr 989126; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2012 roku, sygn. III UK 99/11 LEX nr 1227193; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012 roku, sygn. I UK 367/11 LEX nr 1215125; a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 maja 2013 roku, sygn. III AUa 1239/12 LEX nr 1316202; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 5 marca 2013 roku, sygn. III AUa 1197/12 LEX nr 1294837; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 28 lutego 2013 roku, sygn. III AUa 1495/12 LEX nr 1289754; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 stycznia 2013 roku, sygn. III AUa 997/12 LEX nr 1267193; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 września 2012 roku, sygn. III AUa 17/12 LEX nr 1217729; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 7 marca 2013 roku, sygn. III AUa 68/13 LEX nr 1293660; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 grudnia 2012 roku, sygn. III AUa 1489/12 LEX nr 1282575). Pogląd ten wzmacnia także treść art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłająca w zakresie warunków emerytalnych do przepisów dotychczasowych, tj. obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1999 roku. Uwzględnienie, pominiętych przez Zakład, zasiłków chorobowych da ubezpieczony 14 lat, 9 miesięcy i 15 dni okresów pracy w szczególnych warunkach.

Do brakujących okresów pracy w szczególnych warunkach, w ocenie Sądu, zasadnym jest zaliczenie okresu pracy A. W. w Krajowej Państwowej (...) w M. – Filii w S. w okresie od 5 lipca 1979 roku do 14 marca 1984 roku na stanowisku kierowcy autobusu. Fakt wykonywania takiej pracy jednoznacznie wynika z akt osobowych z tego okresu, z których wyraźnie wynika, iż z dniem 5 lipca 1979 roku, po ukończeniu specjalistycznego kursu, skierowany został do pracy na stanowisku kierowcy autobusu. Na uwadze należy mieć fakt, iż ubezpieczony na ten kurs skierowany został przez pracodawcę, który nie dość że pokrywał wszystkie koszty z nim związane, to jeszcze zapewniał jego

uczestnikom wynagrodzenie za pracę, mimo zwolnienia w tym czasie z obowiązków świadczenia pracy. W takiej sytuacji nielogicznym byłoby, aby ubezpieczony, po uzyskaniu stosownych uprawnień, zatrudniony został na innym niż kierowca autobusu stanowisku. Zresztą od dnia 5 lipca 1979 roku stanowisko jego pracy określone jest wyłącznie jako kierowca autobusu. Fakt wykonywania przez odwołującego pracy w tym charakterze potwierdzili także wszyscy powołani w sprawie świadkowie, którzy wspólnie pracowali z A. W.. I tak A. J. stanowczo przyznał, iż ubezpieczony jako kierowca obsługiwał wyłącznie autobusy o liczbie miejsc powyższej 15. Były to głównie J. i A. o liczbie miejsc siedzących ponad 50. Dodał on również, iż kierowcy autobusów jeździli na terenie (...) i w trasie spędzali co najmniej 8 godzin dziennie. Także A. S. przyznał, iż odwołujący jeździł jako kierowca autobusu, a pracę tę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Bez wpływu na charakter pracy takich kierowców miało powierzenie im dodatkowych obowiązków konduktora, albowiem w praktyce powyższe wiązało się wyłącznie ze sprzedażą biletów podczas postojów na przystankach.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, iż odwołanie ubezpieczonego zasługuje na uwzględnienie, albowiem na dzień 1 stycznia 1999 roku wykazał on wymagany 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach wykonując w Krajowej (...) w M. w okresie od 5 lipca 1979 roku do 14 marca 1984 roku pracę kierowcy autobusu o liczbie miejsc powyższej 15, tj. prace wymienione w wykazie A, dział VIII, poz. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i dlatego na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku. W tym miejscu wyjaśnić należy, iż Sąd prawo do emerytury przyznał odwołującemu od ukończenia przez niego 60-go roku życia, albowiem ubezpieczony w zakreślonym do złożenia odwołania od decyzji z dnia 21 listopada 2016 roku (odmawiającej prawa do emerytury z powodu nie wykazania wymaganego 25-letniego stażu emerytalnego oraz 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach) terminie przedłożył dokumenty potwierdzające jego brakujący staż emerytalny. Następnie w toku postępowania sądowego wykazał brakujący staż pracy w szczególnych warunkach. W takiej sytuacji zasadnym było przyznanie emerytury od miesiąca złożenia wniosku, nie wcześniej jednak niż od spełnienia warunków do przyznania żądanego świadczenia, tj. w przypadku A. W. od (...), tj. od ukończenia przez niego 60-tego roku życia.